

MURTUD TIIVAD

BIBLIOTHECA ASIATICA

SARJA KOLLEGIUM

Alari Allik (Tallinna Ülikool)

Amar Annus (Tartu Ülikool)

Margus Ott (Xiameni Ülikool)

Rein Raud (Tallinna Ülikool)

Üllar Peterson (Tallinna Ülikool)

Tallinna Ülikool

Khalil Gibran

MURTUD TIIVAD

Araabia keelest tõlkinud
Üllar Peterson

TLÜ Kirjastus
Tallinn 2018

Bibliotheca ASIATICA

Bibliotheca Asiatica

Khalil Gibran
Murtud tiivad

Tõlgitud väljaandest:

جبران خليل جبران. الاجنحة المتكسرة. بيروت: المكتبة الثقافية 1980

Raamatu väljaandmist on toetanud Eesti Kultuurkapital

Toimetanud Siiri Ombler
Kujundanud ja küljendanud Sirje Ratso
Sarja makett: Rakett

Autoriõigus (tõlge, järelsõna): Üllar Peterson, 2018
Autoriõigus: Tallinna Ülikooli Kirjastus, 2018

ISSN 1736-9118
ISBN 978-9985-58-846-8

TLÜ Kirjastus
Narva mnt 25
10120 Tallinn
www.tlupress.com

Trükk: Pakett

*Temale, kes ta ainiti vaatab päikest avatud
laugudega, haarab tuleleegi järel ilma sõrmede
värinata ning kuuleb täiusliku hinge helisevat
laulu pimedate lärmi ja halamise tagant.*

*Pühendan selle raamatu M. E. H-le
Gibran*

SISSEJUHATUS

Olin kaheksateistkümnene, kui armastus avas mu silmad oma salapärase kiirgusega ning puudutas esmakordselt oma tulitavate sõrmedega mu hinge. Selma Karame oli esimene naine, kes äratas üles mu hinge oma kaunidusega ning juhatas mind ülimate tunnete paradiisi, kus päevad lendavad kui unenäod, öid aga pulmadena mööda saadetakse.

Selma Karame – tema oli see, kelle kaunidus pani mind kummardama ilu ning kes oma tundlikkusega näitas mulle kätte armastuse saladused, ning tema oli see, kes sosistas mulle kõrva esimese luulerea vaimsuse elusalmit.

Milline noormees küll ei mäletaks esimest noorikut, kes raputas ta oma maheduse, piinu tekitava veetlevuse ja hävitava magususega üles poisiea nooruslikust hoolimatusest kirklikku ärkvelolekusse? Kes meist küll ei igatseks ohates taga seda kummalist hetke, mil justkui äkitselt ärgates näed kogu oma olemust seestpoolt väljapoole pööratuna teiseks muutumas ja oma hingesügavusi laiali laotudes avardumas, kuni sa süübid magus-mõrkja üleelamisega iseenese varjatud valutundesse, armastades kõike seda, mis ümbritseb sind pisarate, igatsuse ja unetusena?

Ilmub ju iga noormehe elukevadel äkitselt tema oma Selma ning annab olemasolule luulelise mõtte, muutes rõõmuks üksiolemise päevad ning tehes öövaikusest lauluviisid.

Ma olin ühelt poolt looduslike tungide, teisalt aga raamatute ja kirjarullide mõju all, kui kuulsin Armastust oma hinges Selma huultega sõnu sosistamas. Oli ju minu elu selle ajani paradiisis viibiva Aadama rahuga sarnanev külm ja metsik silmapett, kui ühtäkki nägin Selmat tulesambana enda ees seismas. Selma Karame – oli ju tema mu südant rõõmude ja saladustega täitev Eeva, kes tegi Aadamale teatavaks olemise mõtte ning pani ta peeglina seisma viirastuste ette. Ta oli seesama ürgne Eeva, kes sundis Aadama meheliku allumisega naiselikule tahtele paradiisist lahkuma.

Minu südame võitnud Selma Karame kandis mind puhta armastuse ja kirkuse paradiisi. Kuid see, mis sai osaks esimesele inimesele, tabas ka mind: Eedeni aiast Aadama minema kihutanud tule mõõga sära oli sarnane mind kohutanud tapariista värelusega, mis ajas mu vihaselt armastuse paradiisist välja enne, kui oleksin jõudnud käsku rikkuda või saanud mahti maitsta hea ja kurja vilja.

Nonde päevade kangastuse on kustutanud möödunud süngete aastate rutt, mulle pole jäänud sellest imekaunist ulmast miskit peale piinarikka meenutuse, mis nähtamatute tiivalöökidega mu pea kohal õhutas valulikke ohkeid rinna sügavusest väljuma ning pani laugude vahelt jooksva meeletehte- ja kahetsusepisaraid. Selma – õrn kaunis Selma, ta lahkus tumesinetava videviku taha ega ole siinpuolsusse jäänud temast ühtegi märki peale valuliku surmapakitsuse minu südames ning küpressipuude varjus seisva marmorist hauaplaadi. See haud ja see süda – need on ainsad allesjäänud tunnistajad Selma Karamest, sest tema viimset

puhkupaika oma kütkeis hoidev vaikus ei lase teha teatavaks seda visalt hoitud saladust, mida ka jumalad kiivalt maapõues varjul hoiavad. Puude oksad, mis on imenud enda sisse Selma surnukeha algosakesed, ei avalda ju nende liikumine kalmukünka alla peidetud lugu. Selmast annavad teada vaid minu südame kannatused ja üleelamised, mis voolavad nüüd välja süsijate tindipisaratena, tuues ilmsiks selle kurva loo nägemuspilte: ilu, armastust ja surma!

Kuulge, mu noorusaegsed sõbrad, kes te olete laiali pillutatud mööda Beirutit! Kui juhtute mööduma sellest seedrisalul servas asuvast hauast, siis minge sinna sõna lausumata ning astuge vaikselt sammul, et ei ärritaks te jalad niiske maakamara all puhkavat keha. Te seisatage hardalt Selma haua juures ning tervitage minu poolt seda maapinda, mis hoiab oma süles tema keha. Seejärel meenutage mind ohatel ning öelge endamisi: on lootus siia maha maetud noorel mehel, kelle mere taha paisatud saatusel nii heitlik olnud meel, siinsamas paigas varisesid kokku tema lootused, hajusid rõõmud ja langesid pisarad, naeratus hülgas ta; nende tummade haudade vahel kasvas üles tema kurbus leinapaju ja küpressipuu seltsis, tiibade sabinal lendab ta hing igal õöl seal haua kohal meenutustest lohutust leides, metsikute viirastuste seltsis kurbuse ja hingevalu loitsu korrates ning koos puuokste hõljumisega taga nuttes neidu, kes veel eile oli nukraks lauluviisiks elu huultel, kuid on täna saanud tummaks saladuseks maapõue rüpes.

Ma anun teid, mu noorusaja kaimud, teie armastatud naiste nimel, keda kalliks pidanud te südamed, selle

naise – keda armastanud minu hing – kalmule te pange lillepärg. Mine tea, ehk iga õis, mis on asetatud sinna unustusehõlma vajunud hauale, muutub hommiku silmalaugude vahelt langenud kastepisaraks roosi närtsinud õilmelehel.

TUMM KURBUS

Teie, oo inimesed, te tuletate rõõmuga meelde oma noorus-
aja koidikut, püüdes endale silme ette manada selle piirjooni
ning tundes kahetsust selle möödanikuks saamise üle. Mina
aga – mina meenutan seda viisil, nagu priikspäästetule elus-
tuvad vaimusilmas vanglamüürid ja ahelate raskus. Naerdes
üleolevalt saatusehoopide üle, nimetate teie lapsepõlve ja
nooruse vahele jäänud aastaid kuldseks ajaks, mis lendab
jõulistest tiivalöökidest kantuna lõõmavate südamete ja argi-
murede kohal, nagu mesilased tõttavad üle mürgiste soovete
õitsvate põõsaste poole. Mina aga – ei suuda ma meenutada
oma noormehepõlve ei millegi muu kui tumma ja varjatud
valu täis eluperioodina, südames pesitseva maru ning mäs-
levate tormi-iilide tekitatud kannatustena. Ei leidnud need
tunded väljapääsu lahkumaks sealt reaalsesse maailma, kuni
avanesid väravad ja südamesse tuli armastus, tehes oma val-
gusega helgeks selle salasopid. Armastus vabastas mu keele-
paelad ja ma hakkasin rääkima, armastus rebis lahti minu
laud – ja pisarad voolasid mu silmist, armastus avas mu
kõrisõlme ning sealt kostus kaeblik hääletoon.

Teie, oo inimesed, te tuletate meelde põlde, aedu, väl-
jakuid, tänavaid ja teid, mis olid tunnistajaks teie lapse-
mängudele ning kuulsid teie siivsaid sosinaid. Mina aga –
ka mina tuletan meelde neid Liibanoni põhjaosa kauneid
kante, ja kui sulen oma silmad ümbritseva ees, näen vaid

neid saladustest pakitsevaid ja aukartust täis orge ning kõrgustesse tõusvaid väekaid tõsimeelseid mägesid; ja tarvitseb mul vaid kinni katta oma kõrvad inimolemise lärmi eest, kui kuulen kohe nende mägede ojanirede vulinat ja puuokste õrna sahinat. Kuid kõik kaunis, mida meenutan praegu seda tagasi saada soovides niisuguse igatsusega, nagu ihkab ema käte soojust sülelaps – see kõik on rängalt piinanud mu kurba hinge noorusaja hämus –, viisil, nagu puurivarb teeb valu jahipistikule, kes näeb jahilindude rivi priilt sõudmas üle piiritu taevaavaruse. Selline tunne täitis mu rinna seestumisvalu ja mõtluskibedusega, kudes nobedalt tuim-kurba lootusetuse palakat ümber minu südame. Pruukis mul vaid minna loodusesse, kui pöördusin sedamaid hingeahastusest vaevatuna tagasi, teadmata seesuguse meelegeite põhjust.

Tarvitses mul heita pilk päikesekiirtest värvitud õhtupilvedele, kui tundsin koheselt ängistavat pitsitusetunnet, mille põhjustest mul polnud aimu, piisas leevikese laulu või ojavulina kuulmisest, et ma sedamaid noruspäi seisatanuks, mõistmata sellise kurbuse põhjust.

Öeldakse ju, et on tüünus teadmatuses häll – tüünuses on hingerahu. Tõepoolest, tõi nende kohta, kes surnult sünnivad ning elavad seejärel siin ilmas elutute külmade kehadena. Kui aga pime teadmatus elutseb ülesäratatud vaistude vahetus läheduses, muutub teadmatus hirmsamaks kuristikust ja mõrumaks surmast.

Erksahingeline noormees, kes tunnetab nii paljut, kuid teab vaid piskut – tema on õnnetuim olend päikese palge

ees, sest jääb ta ju ihuüksi seisma kahe koletisliku, üksteise vastu astuva stiihia vahele. Üks on varjatud, teda pilvedesse kiskuv ürgne vägi, mis annab aimu olemise headusest unistuste sudu taga, teine on maadligi suruva, silmi räbuga pimestava argisuse vägi, mis jätab ta sinnapaika, pelglikult ringi ekslema hüübivas hämus.

Kurbus silitab siidiselt, kuid haarab ka oma tugevate kämmalde vahele südameid, neid üksildusega raskelt piinates. Hüljatusetunne on kurbuse kaaslane, nagu on ta ka iga teise hingeliigutuse kaim. Üksinduse mõjuvõimu ning noorusaja üleelamistele alla jäänud noormehe hing on sarnane õie avanud ja tuule käes väriseva valge liiliaga, mis teeb oma südamikü koidukiirtele lahti ning suleb kroonlehed viirastuslike õhtuvarjude saabudes. Kui sellisel poisil pole meelt lahutavat ajaviidet ega sõpru kaaslasteks ta tegemistes, saab tema elust kitsas kong, kus ta ei pane tähele miskit peale ämblike kootud võrkude ega kuule muud peale kodijate siugude kambrinurkades.

Kuid mu nooruspäevade kannul käinud kurbus polnud põhjustatud ei meelelahutuse puudumisest – sest seda oli mul külluses – ega sõprade vähesusest – neid kohtasin ma, kuhu iganes läksin –, vaid see oli hinges valitseva tõve tunnusmärk: meeldivaks oli saanud üksiolek ja eraldatus teistest ning südames kuhtus soov lõbude ja lapsemängude järele – kõik see kiskus nooruspõlve tiivad mu õlgadelt ning pani mind silm silma vastu seisma iseenda olemasoluga. Olin mägedest piiratud järv, mille pinnalt peegelduvate pilvede ja puuvõrade piirjooni täidab kurva vaikioleku

viirastuslik virve ning mis ei suuda leida väljapääsu voogamaks vabalt laulva joana mere poole.

Selline oli minu elu enne, kui kaheksateist täis sain. Ja siis, tollel aastal, ma justkui tõusin mäe tippu ja maailm avanes mu mõtlile pilgule, tuues esile rahvaste eluradasid, nende argipäevade karjamaid, eluraskuste mäestikke ning inimeste seaduste ja tavade mustendavaid koopaid.

Ma sündisin tol aastal uuesti: inimene, keda pole eostanud kurbus, sünnitanud valu ega asetanud armastus unelmaid täis hälli – tema vedab oma elu tühja valge lehena kõiksuse kirjaraamatus.

Sellel aastal avastasin järsku ingli mulle otsa mulle vaatamas kauni naise ripsmete vahelt, siis kuulsin kriiskamas ka põrgutules sündinud sigidikke ja nägin neid karjas ringi tuiskamas mööda patustanu rinda. On ju nii, et kes pole kohanud ingleid elu headuses ega saatanaid selle halbuses, selle süda jääb kaugeks oma hinge tundmisel ja nõnda tühjaks läbielamistes.

SAATUSE KÄSI

Ma viibisin Beirutis tolle imelise aasta kevadel. Oli aprillikuu, avanesid lillede õied ning tärkas rohelus kõikjal linna aedades, justkui andnuks maa endast rõõmustades teada taevale. Mandli- ja õunapuud olid selga tõmmanud valged lõhnavad õitekostüümid, nad valendasid majade vahel kirkastes rüüdes huuridena, kelle loodus oli saatnud pruutideks poeedipoegadele ja naisteks jutuvälmijatele.

Kevad on ilus igal pool – kuid ilusamast veel kaunim on see Süürias.

Kevad – see on tunnetamatu Jumala tõtlik heljumine üle maa, aeglustades sammu Süüriasse jõudes, pöörates end seal ringi, sobitades õhus hõljudes sõprust kuningate ja prohvetite hingedega, lauldes surematu Saalomoni hümnide saatel kaasa Juudamaa veeniredele, manades Liibanoni seedri õõtsumisega esile mälestuse iidsest vägevusest.

Beirut on kõige kaunim just kevadisel aastaajal, sest linn on siis vaba talvekarmusest ning suvetolmust, muutudes talvevihmade ja suvekuumuse vahel sarnaseks mägiojas kümblemise järel kaldale istunud ja päikesekiirtes keha kuivatava näitsikuga.

Ühel sellisel aprillikuu joovastavaid tuulepuhanguid ja hellitavaid naeratusi täis päeval läksin külla sõbrale, kes elas linnaelust eemal asuvas majas.

Sel ajal, kui me olime hõivatud oma lootuste ja kindlana näivate tulevikuplaanide visandamisega, tuli meie juurde tuppa üks väärika olekuga, kuid lihtsas riietuses umbes kuuekümneme aastane lugupeetusest ja tõsidusest kortsu pressitud näoga vana mees. Ma tõusin austust avaldades püsti, kuid enne, kui ma jõudsin tema kätt suruda, astus mu sõber sammu ettepoole ja lausus: „Auväärt Faris Efendi Karame!“, ning tõi seejärel kiitvate fraaside saatel kuuldavale minu nime. Vanamees vaatas mulle mõnda aega pingsalt otsa, ise sõrmeotstega oma valendavate, justkui härmatanud juuksepuhmastega kroogitud kõrget laupa riipides, püüdes mälupeeldiks manada miskit, mis oli peast ammuilma haihtunud. Siis ilmus tema näole rõõmu- ja poolehoiunaeratus ning ta astus minu juurde, lausudes: „Sina oled ju minu vana ja kalli sõbra – kelle seltskonnas ma mööda saatsin oma elukevade – poeg! Ma olen nii rõõmus sind nähes, sest mis võiks olla veel parem oma sõbra kohtamisest tema poja näol!“

Ma olin liigutatud tema sõnadest ning tundsin teatavat varjatud usalduslikkuse jõudu, mind tõmbas tema poole sarnaselt instinktiga, mis juhib linnu tema pessa enne tormi saabumist. Kui me maha istusime, hakkas ta meile vestma oma noorusaegseid lugusid ja juhtumisi minu isaga veedetud sõbrusepõlvest, manades meie ette möödanikku vajunud ja ajavoogude poolt juba surilinasse mässitud ning tema südamesse maha maetud päevade sündmusi. Pöörduvad ju vanad mehed ikka mõtetes tagasi noorusaja päevade manu ringirändaja ihalusega oma sünnikoha järele – nende

kihk nooruspõlve juhtumisi pajatada sarnaneb rändlauliku õhinaga aina oma parimaid palasid esitada. Nad elavad aja kulgemise poolt nurka surutud hingedena, kellest ole-
vik möödub tähelepanu pööramata; nende tulevik on aga mähitud surma- ja hauapimeduse sudusse.

Vestlustes ja meenutustes möödus tund sama märka-
matult, nagu libiseb puuoksa vari üle mururoheluse. Faris
Karame tõusis lahkumiseks. Astusin hüvastijätuks tema
juurde, ta sirutas välja parema käe, vasaku aga asetas mu
õlale, lausudes: „Ma pole sinu isa näinud kaksikümmend
aastat, pika eemaloleku hüvituseks soovin ma sinu sagedasi
külaskäike!“ Langetasin pea teda tänades, andes lubaduse
täita poegadel lasuv kohustus isade sõprade ees.

Faris Karame lahkudes hakkasin tema kohta küsima
oma kaaslaselt, kes aga vastas ettevaatlikkusest allasurutud
häälel: „Ei tea ma peale tema teist meest Beirutis, keda rik-
kus oleks muutnud üllaks ning üllus teinud rikkaks. Tema
on üks neist vähestest, kes siia ilma saabununa lahkub siit
enne õnnetuse toomist teise inimolendi kaela. Kuid on ju
sellised hinged ise täiel määral õnnetuste meelevallas, sest
ei tea nemad salakavaluse radu, mis päästaksid neid ära
inimeste kurjadest sepitsustest ja nende jälkidest tegudest.
Faris Karamel on üksainus tütar, kes elab koos isaga uhkes
häärberis linna servas. Tüdruk on loomult oma isa sarnane
ega ole näitsikute hulgas teist, keda saaks temaga ilu poo-
lest võrrelda. Kuid temagi saab peagi kurbust tundma, sest
on ju isa rikkus asetanud tüdruku hirmuäratava kuristiku
veerele.“

Viimast lauset kuuldavale tuues ilmus mu sõbra näole kurb ja kaastundlik pilk ning ta lisas: „Faris Karame on suure ja puhta südamega vana mees, kuid tema tahtenõrkusest tingituna juhivad silmakirjalikud inimesed teda kui pimedat ja rakendavad oma ihade ette nagu kurti. Tema tütar aga – hoolimata kõigest ülevast selle tüdruku hinges, tema terasusest ja vaimuannetest – allub isa tahtele kuulekalt ja alistunult. Selline ongi ju see universaalne saladus, mis on varjul isade-tütarde eluloori taga. Selle saladuse on ära mõistatanud üks inimene, kelle sees iha on silmakirjalikkusele ning rüvedus riuklikkusele sõbrakäe ulatanud. See isik on peapiiskop, kes piibli varjus rahvale oma pahategusid kui hüvet ette lükkab. Ise ta on aga usujuht religioonide ja usukogukondade maal! Inimeste hinged pelgavad teda ja nende kehad koolduvad ta ees, nagu kariloomad lihuniku ees põrmu langevad. Sellel peapiiskopil on vennapoeg, kelle hinges peavad üksteisega kahevõitlust roisk ja riugas, nagu on omavahel põimunud maduussid skorpionidega koopaseintel või veevood mürgisoodes. Pole enam kaugel päev, mil vaimulikurüüs peapiiskop, seistes oma onupojaga paremal, Faris Karame tütreaga vasakul, tõstab patuse käega pulmapärja noorpaari peade kohale neid kokku ühendades, kuulutades puhta keha kokkuaheldamist roiskund rajakaga, seadusetähe pigistaval jõul ühte pannes taevase hinge maise määnduvusega, peites südapäevase valguse ära öise pimeduse sügavikku ... See on kõik, mis ma praegu saan sulle öelda Faris Karame ja tema tütre kohta, sa ära päri rohkemat minult, sest hädast rääkimine toob õnnetuse vaid ligemale,

nagu lähendab viimset tundi surmahirm. “ Mu sõber pööras oma näo ära ning vaatas üksisilmi läbi akna taevaalaotust, justkui püüdes kosmose algosakestest üles leida päevade ja ööde kulgemise saladust.

Ma tõusin oma kohalt ja laususin hüvastijätuks tema kätt surudes: „Ma pean kinni oma lubadusest ja külastan homme Faris Karamed – teen seda austuse märgiks selle eest, et ta minu isa suhtes nii kaua aega sedavõrd sõbralikke tundeid hinges hoiab.“

Mu sõber kahvatas, tema näoilme muutus sedamaid, justkui oleks minu tähtsusetud ja lihtsad sõnad talle midagi uut ja väga tähtsat ilmutanud. Seejärel vaatas ta mulle kaua ja veidralt otsa: ta kaes mind prohveti südamlikkust, kaastunnet ja hirmu täis silmavaatega, mis hingede põhjas paneb tähele seda, mida inimesed ise ei näe. Korraks värahtasid tema huuled, kuid ta ei lausunud mitte ainsamatki sõna. Nii ma siis jätsin ta sinnapaika ja suundusin endalegi arusaamatute tundmustega ukse poole. Korraks tagasi vaadates märkasin, et tema silmad saatsid mind ikka selle eriskummalise pilguga. See oli silmavaade, mille tähendust ma ei taibanud seni, kuni vabastasin end sellest mõõtude ja määrade maailmast ning lendasin ära kõrgemate sfääride kõnnumaile, kus südamed mõistavad üksteist põgusatest pilkudest, hinged aga kasvavad ühte üksteisega tõtt kaedes.

PÜHAKOJA UKSE EES

Paari päeva pärast, kui mul üksindusest villand oli saanud ning mu silmad tüdisid süngete raamatulehtede tühjast põrnitsemisest, andsin tõlda istudes käsu viia end Faris Karame häärberi juurde. Veoki jõudes seedripuutukka, kus rahvas ikka jalutamas käib, suunas juht hobuse peateelt kõrvale ning lasi loomal traavida mööda pajupuudest varjatud teed, mida ääristasid põõsad, viinamarjataimede võrad ning roostekarva, rubiinjad, siresinavad, smaragdised ja kullakarva ammuli õitega aprillikuised lilled.

Minuti pärast peatus tõld üksiku häärberi ees, mida ümbritses avar aed ja embasid kogu ilmaruumi aroomidega täitvate roosipõõsaste ja Araabia jasmiinide oksad.

Ei jõudnud ma selles aias astuda veel paari sammugi, kui häärberi välisuksele ilmus Faris Karame: ju oli vankri-rataste tärin selles eraldatud ilmasopis talle minu saabumisest teada andnud. Ta rõõmustas külalislahkelt ja juhatas mu tervituste saatel maja sisemusse. Nagu igatsev isa pani ta mu enda kõrvale istuma ning hakkas kõnelema, uurides minu käekäigu kohta ja soovides teada mu tulevikuplaane ... Ning ma muudkui seletasin seal talle oma unistustest ja soovidest, vatrasin ja lobisesin, nagu räägivad noorukid tühjast-tähjast seni, kuni fantaasialained heidavad nad pulbitseva elumere katsumusi ja vastasseise täis kaldale.